

Od hvězdáře až po továrnu MARHA v Rasoškách

Autor článku: Zdeněk Bardon

většina lidí si pod pojmem hvězdář představí podivína zahaleného v dlouhý plášť s kloboukem lemovaným širokou krepkou a vycházející pouze za soumraku ze své strašidelné věže. Doufám, že nikoho nezklamou, ale realita je výrazně odlišná.

Dávno zapomenutý příběh, který chci vyprávět, se samosebou dotýká hvězd, ale zabrousí i do zcela neočekávaných vod lidských osudů rodiny Marhů z Rasošek. První část se odehrála před padesáti lety, ale ta druhá polovina čekala na svoje vzkříšení celé jedno století.

Zdánlivě nevýraznou postavou rodiny byl nejstarší syn Ladislav (*23.7.1891), který do kompletního příběhu neodmyslitelně patří. Narodil se v Rasoškách v č.p. 101 a jeho otec Jan (*23.3.1863) byl bednář v Městském pivovaru a sladovně v Josefově (nyní městská část Jaroměř). Ladislav dle dostupných informací pracoval na nádraží v Jaroměři, kde při vykládání suříku (derivát olova) utrpěl těžkou otravu, ze které se léčil až do posledních dnů svého života.

Mimo své zaměstnání byl Ladislav hvězdářem. Poznal jsem ho osobně jako velmi inteligentního muže neobyčejných dovedností někdy v roce 1974. Jeho rozsah zájmů zahrnoval nejen exotické zahradničení, ale hlavně neobyčejný zájem a mimořádné znalosti z meteorologie či astronomie. Samozřejmě byl vlastníkem poměrně sofistikovaného astronomického vybavení v době, kdy nebylo možné v podstatě nic koupit. V dnešním žargonu to byl amatérský astronom. Rozhodně to nepředstavuje nic dehonestujícího. Základ slova amatér pochází z latinského slova *amator*. Doslovný výklad slova amatér znamená „ten, kdo něco dělá z lásky“. Pan Ladislav tím byl jednoznačným dokladem.

Drobnou zajímavostí může být vlastnictví tehdy špičkového dalekohledu slavné české značky Srb a Štýs. V současnosti je to pouze historický přístroj a podobné je možné si prohlédnout v Národním technickém muzeu v Praze.

Pan Ladislav se v penzijním věku věnoval popularizaci astronomie, kdy lidé z Rasošek měli jedinečnou příležitost pozorovat dění ve vesmíru včetně zasvěceného výkladu. Ještě dnes tato pozorování rezonují v myslích pamětníků obce.

Navzdory velkému věkovému rozdílu pan Ladislav dokázal v mojí dětské dušičce zažehnout tak velké nadšení pro astronomii, že se mi to stalo až osudové. V červnu roku 1977 odešel za svými milovanými hvězdami. Po jeho skonu mi jeho bratr Karel věnoval značnou část astronomické knihovny a za symbolickou cenu prodal i onen dalekohled, který mám dodnes.

A kde je ta továrna? Pokračování příběhu zaměstnalo několik lidí a zabralo pár týdnů badatelské činnosti po archivech. Po téměř detektivní činnosti se zhmotnil výsledek a obraz zakladatelů Továrny BRATŘÍ MARHOVÝCH opět ožil.

Ladislav pocházel ze čtyř dětí. Nejmladší Josef zemřel jako dítě, ale dva prostřední bratři František a Karel dokázali neuvěřitelnou věc.

Založili v Rasoškách továrnu na výrobu pianin!

Ikonická značka pianin MARHA je v dnešní době známá už jen jako sběratelská nebo muzejní záležitost. Původní továrna BRATŘÍ MARHOVÉ se za dob první republiky nacházela v Jaroměři na Pražském předměstí. Oficiálně byla založena bratry Františkem

(*7.9.1897) a Karlem (*11.10.1899) Marhovými roku 1924 v obci Rasošky, která se nachází nedaleko města Jaroměř. Patřičnou kvalifikaci získal Karel v roce 1916 výučním listem u Antonína Plešáka - Piana Jaroměř.

Jistě nikoho nepřekvapí, že stejně jako mnoho dalších slavných značek zahájila svoji profesní dráhu někde v kůlně či garáži. Stejně tomu bylo i u výroby pianin značky MARHA. Skutečná výroba klaviatur se zrodila ve velmi skromných podmínkách přilehlé kůlny domu Rasošky č.p. 101, který byl ve vlastnictví rodiny Marhů. Bohužel, dům v současné době již neexistuje. První pokusy s výrobou údajně započaly v kuchyni jejich babičky na č.p. 47. Určitě není bez zajímavosti, že v roce 1910 bylo v obci registrováno 946 obyvatel, ale o 115 let později jen 698 lidí.

Stejně jako většina nových firem, tak i tato procházela „porodními“ bolestmi. Úspěchy střídaly neúspěchy a světová krize roku 1930 vše málem zhatila. Naštěstí díky urputné vytrvalosti se nakonec zrodila společnost vyrábějící hudební nástroje. Nostalgicky řečeno z kůlny až po fungující firmu, která dala práci nejprve lidem z Rasošek a od roku 1928 ve skutečné továrně v Jaroměři. Svoji činnost zahájila skromně s úvěrem 15 000 Kč. Přepočítáno k současné kupní síle je to zhruba půl milionu korun.

Pan František tragicky uhořel při střetu vozidla s tramvají v Praze † 9.12.1931 a je pochován v rodinné hrobce na hřbitově v Rasoškách. Továrna po jeho smrti pokračovala pod značkou MARHA. Břímě vedení továrny padlo na Karla, který továrnu řídil až do znárodnění v roce 1950. Společnost byla násilně zařazena pod státní podnik Československé hudební nástroje (znárodněný PETROF v Hradci Králové). Díky naprosté neschopnosti národních správců neuplynulo ani deseti let a v roce 1957 byla továrna uzavřena. Pan Karel po osudovém zásahu komunistického režimu milované nástroje neopustil. Temný osud zafungoval v plné síle a bylo jistě velmi bolestivé, že tak schopný muž musel pracovat jen jako servisní technik ve státním podniku Československé hudební nástroje v Hradci Králové až do důchodového věku.

Po více než sto letech pianina MARHA ale i optické přístroje Srb a Štýs stále přinášejí radost. Navzdory všemu, je tento příběh nesmrtelnou podstatou nadšení a zároveň i zdrojem inspirací. Bezesporu jde o učebnicový příklad šikovných českých rukou a hlav, který stále žije. Na druhou stranu i velmi bolavou zkušenost s takzvanou vládou lidu.

V dnešním rozbouřeném světě jsou kladné příběhy osobností naší republiky zapotřebí jako soli. Nejde o nic menšího než se s hrdostí poklonit a vyjádřit úctu nad úsilím našich předků.

Poděkování za badatelskou činnost patří mojí manželce Ivaně, starostovi obce Rasošky Oldřichu Rezkovi, vnukovi zakladatele Karlu Marhovi, majitelce společnosti PETROF Mgr. Zuzaně Ceralové Petrofové, obětavým kamarádům a pamětníkům.

Použité zdroje:

Archiv Královéhradeckého kraje

Archiv Obecního úřadu Rasošky

Archiv společnosti Petrof

Archiv Karla Marhy